

Ο Κωνσταντίνος Καραϊσκάκης, 1821-1829. Πάρεντα γὰ τὴν ἀντιγραφὴν ἀπὸ τοῦτοῦ
"Αρχαίου", 6 Σεπτεμβρίου 1829

Κ. Καραϊσκάκης 1829

Η «νίκη της καθημερινότητας» και ο Λεφέβρο

Η «καθημερινότητα» είναι ένας όρος που κυριαρχεί εσχάτως στην πολιτική μας ζωή με αποκορύφωμα τις τελευταίες εκλογές, όπου ανακηρύχθηκε λίγο έως πολύ σε επιδιαιτητή του εκλογικού αποτελέσματος, και μάλιστα θετικά, εκ μέρους των ίδιων των νικητών. Οι νέοι κυβερνώντες θριαμβολόγησαν, γιατί μέσω αυτών «νίκησε η καθημερινότητα», ή γιατί νίκησαν στη βάση και στο όνομά της.

Ο αναβιβασμός αυτός της «καθημερινότητας» σε κεντρικό όρο της πολιτικής ζωής μπορεί καταρχάς να εξηγηθεί ως ένας ακόμη συρμός, πολλώ μάλλον καθώς ο όρος προσδίδει, θα λέγαμε, έναν «αέρα» στοχαστικής εμβρίθειας και σοβαρότητας σε αυτόν που τον εκφέρει. Το γόητρο του εν λόγω όρου θα μπορούσαμε ίσως να το αποδώσουμε στο ότι αυτός προέρχεται από συζητήσεις και διαμάχες που σφράγισαν τον κοινωνικό στοχασμό κατά τον 20ό αιώνα, τόσο τη φιλοσοφία όσο και τις κοινωνικές επιστήμες. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για ένα «ίζημα» αυτών των θεωρητικών συζητήσεων εντός του πολιτικού λόγου, που, όμως, όπως και άλλοι άλλωστε αντίστοιχοι όροι, στο στόμα των πρωταγωνιστών της πολιτικής ζωής – είτε των άμεσων, των «πολιτικών», είτε των έμμεσων, των αστέρων των ΜΜΕ, των «οργανικών διανοούμενων» της εποχής μας – δεν φαίνεται να υποδηλώνει ούτε καν μια υποψία των προβλημάτων τα οποία εγείρει – προβλημάτων που έχουν ωστόσο αναδειχθεί στην εγνωσμένη και αναστοχασμένη δυσκολία σαφούς ορισμού και εννοιολόγησης του εντός της κοινωνικής θεωρίας. Αντιθέτως, κυκλοφορεί ως ένδειξη εντυπωσιοθηρίας, ρηχής καινοθρίας και βαθιάς κενολογίας, και αποτελεί ένα ακόμα δείγμα του φαινομένου των «αιωρούμενων μαζών από σημαίνοντα στερημένα νοήματος», που χαρακτηρίζουν και συνάμα αναπαράγουν την καθημερινότητα, όπως θα έλεγε ένας από τους πιο σημαντικούς στοχαστές περί του «καθημερινού», ο Ανρί Λεφέβρο. Είναι γνωστό βεβαίως ότι τα φαινόμενα αυτά είναι σύμφυτα στον πολιτικό λόγο που κατευθύνεται από επικοινωνιολόγους και ίματζ-μίκερς και στον λόγο των ΜΜΕ, στον λόγο με άλλα λόγια από όπου απουσιάζει η θεματοποίηση και η συστηματοποίηση νοημάτων, η έννοια και το επιχείρημα, άρα δεν αποτελεί λόγο με την αυστηρή σημασία του όρου.

Το πρόβλημα όμως της ποιότητας του δημόσιου πολιτικού λόγου ως λόγου, του βάθους και της περιεκτικότητάς του, όπως και της σχέσης του με την κοινωνική θεωρία, είναι έλασσον εν σχέσει με κάτι πολύ σημαντικότερο που αναδεικνύεται εδώ. Το πρόβλημα είναι κυρίως ότι η «καθημερινότητα» εντός του κυρίαρχου πολιτικού λόγου γίνεται η αιχμή του

δόρατος ενός ευρύτερου φαινομένου των καιρών μας, δηλαδή μιας στρατηγικής αποϊδεολογικοποίησης, άρα μιας πολιτικής στρατηγικής. Με άλλα λόγια, στην τρέχουσα χρήση του εντός του πολιτικού λόγου, ο όρος αποκτά βαθιά πολιτική σημασία, με την έννοια ότι προσφέρει τη δυνατότητα να ασκηθεί πολιτική με τον αποτελεσματικότερο τρόπο, δηλαδή αποποιούμενη τον πολιτικό, άρα και ιδεολογικό της χαρακτήρα.

Πιο συγκεκριμένα, ο κυρίαρχος δημόσιος λόγος περί και μέσω της «καθημερινότητας» συνίσταται, θα λέγαμε, σε μια διπλή φυσικοποίηση: παρουσιάζει ως μη προβληματική, αυτονόητη και φυσική, την οριοθέτηση μιας περιοχής της κοινωνικής εμπειρίας ως «καθημερινότητας», και παράλληλα θέτει ως κριτήριο αυτής της οριοθέτησης το αυτονόητο, αυτό που «ο καθένας» γνωρίζει ποιο και τι είναι. Με άλλα λόγια, παρουσιάζεται ως φυσικό ότι υπάρχει «καθημερινότητα», οριοθετούμενη εν σχέσει με κάτι που δεν είναι καθημερινότητα, όπως επίσης ως φυσικό ότι τα υποκείμενα αυτής της καθημερινότητας την αναγνωρίζουν άμεσα, σε αντιπαράθεση με τις περιοχές εκείνες όπου υπάρχει αντίθεση, όπου χρειάζεται σκέψη, γνώση, κρίση, άρα και διαφωνία.

Έτσι, αυτό που έκρινε το αποτέλεσμα αυτών των εκλογών, για παράδειγμα, δεν ήταν μια ορισμένη άποψη για την καθημερινότητα, ή μια ορισμένη στρατηγική απέναντί της, αλλά ήταν η ίδια η «καθημερινότητα» στην αμεσότητά της, τα πρωτεία της οποίας υποτίθεται πως αναγνώρισε ο νικητής «σκύβοντας» πάνω της, ενώ οι άλλοι, οι αντίπαλοι, υποτίθεται πως την αγνοούσαν ή την παρέκαμπταν. Οι ψηφοφόροι, με τη σειρά τους, αναγνώρισαν το ενδιαφέρον και το αντάμειψαν. Ή, όταν ένας δημοσιογράφος ρωτάει έναν υποψήφιο: «για την καθημερινότητα, τώρα, τι έχετε να μας πείτε;», υποτίθεται πως και οι δύο αναγνωρίζουν ποιο και τι είναι αυτό για το οποίο μιλάνε, και σε αυτήν την αναγνώριση δεν υπάρχει καμία παρεμβολή, τουλάχιστον όχι ιδεολογικού-πολιτικού τύπου. Με άλλα λόγια, όταν μιλάμε, επί παραδείγματι, για «δημοκρατία», «ανεξαρτησία», «παγκοσμιοποίηση», είναι κατανοητό και νόμιμο ότι ενδεχομένως αποδίδουμε άλλο νόημα στις έννοιες και ότι συνεπώς η διαφωνία και η διαμάχη έχει να κάνει με αυτό το διαφορετικό νόημα. Όταν μιλάμε για «καθημερινότητα», δεν υπάρχει θέμα διαφορετικού ιδεολογικού νοήματος· η διαφωνία προκύπτει κοντολογίς από το εάν ασχολούμαστε μαζί της ή εάν τυρβάζουμε περί άλλων.

Τα παραπάνω δεν υπονοούν βεβαίως ότι δεν υπάρχει στην πράξη καμία συμφωνία περί της έννοιας της καθημερινότητας, τόσο ως προς το πλάτος της όσο και ως προς το βάθος της. Όλοι θα συμφωνούσαμε, ορίζοντας εκ του προχείρου τη λέξη, πως όταν μιλάμε για «καθημερινότητα» μιλάμε για τα «μικρά», τα «συγκεκριμένα», αλλά και τα «βασικά» προβλήματα που συναντάμε «κάθε μέρα» στη ζωή μας. Και όλοι θα συμφωνούσαμε εν μέρει ως προς το εύρος τους. Το πρόβλημα όμως έγκειται στα εξής:

Πρώτον, σε αυτό το «εν μέρει», στο ότι, δηλαδή, δείχνοντας «καθημερινά» προβλήματα, θα ξεκινούσαμε όλοι ενδεχομένως από τα σκουπίδια και τα μεταφορικά μέσα, θα περνούσαμε από την παιδεία και την υγεία, αλλά δεν θα τερματίζαμε όλοι στα ίδια – και αυτό για τον παλιό γνωστό λόγο: γιατί μας χωρίζουν ιδεολογικές διαφορές. Το ότι τέτοιες διαφορές δεν ευδοκιμούν, όπως είναι γνωστό, μεταξύ των δύο μονομάχων αυτών των εκλογών φάνηκε, εν μέσω άλλων, από το ότι στην εξήγηση για την ήττα τους που έδωσαν οι ηττημένοι εξ αυτών πρόβαλε και το ότι ασχολήθηκαν με τα «μεγάλα έργα» παραγνωρίζοντας την «κα-

θημερινότητα του πολίτη». Προφανώς σε αυτά τα «μεγάλα» ανήκουν, ας πούμε, οι Ολυμπιακοί Αγώνες και αυτοί βρίσκονται κάπου έξω από την καθημερινότητά μας.

Δεύτερον, και πολύ περισσότερο, στο ότι, ακόμα και όταν υπάρχουν διαφωνίες ως προς το εύρος αυτό, αυτό που δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση είναι ότι υπάρχει μια περιοχή προβλημάτων που ως «καθημερινότητα» διαχωρίζεται από την πολιτική καθεαυτήν, πως η σχέση ανάμεσα στην αντιμετώπιση της καθημερινότητας και τη «μεγάλη», «ιδεολογική», πολιτική, που αφορά το υποτιθέμενο εξωτερικό της, είναι σχέση μεταξύ πολιτικών διαφορετικής τάξης, εξωτερικών μεταξύ τους.

Τρίτον, στο ότι αυτό που τελικά παραγνωρίζεται είναι ότι αυτή ακριβώς η οριοθέτηση είναι μέρος της κυρίως πολιτικής, της πολιτικής καθεαυτήν, με «π» κεφαλαίο, της πολιτικής που οδηγείται από μια ιδεολογία, άρα, σε τελευταία ανάλυση, από μια ορισμένη ταξική οπτική.

Και τέλος, στο ότι η όποια συμφωνία μας περί της έννοιας της «καθημερινότητας», και καταρχήν η ίδια η ενεργοποίηση του όρου τόσο στον πολιτικό λόγο όσο και στην καθημερινή μας ζωή, δεν είναι κάτι «φυσικό», αλλά έχει τη δική της ιστορία, η οποία ριζώνει σε βαθιές ιστορικές αλλαγές, σε μεταβολές της κοινωνικής πραγματικότητας.

*

Ο Λεφέβρ είναι ένας από αυτούς που ανέδειξαν την έννοια του «καθημερινού» σε κριτική έννοια, άρρηκτα δεμένη με μια επαναστατική θεωρία και πολιτική, καθώς τόνισε ότι η καθημερινή ζωή, δηλαδή η πραγματική ζωή της κάθε μέρας, είναι το πεδίο όπου κρίνεται η ανθρώπινη αλλοτρίωση αλλά και οι προοπτικές υπέρβασής της. Δεν θα επιχειρήσω εδώ μια διεξοδική έκθεση της εννοιολόγησης του «καθημερινού» από τον Λεφέβρ· απλώς θα επισημάνω σύντομα ορισμένες όψεις της προσέγγισής του, όψεις που αφορούν το ερώτημα των προϋποθέσεων της θεματοποίησης του «καθημερινού», της σταδιακής ανέλιξής του στον λόγο και στη συνείδηση, όπως και το ζήτημα των κυρίαρχων τάσεων εντός της σύγχρονης καθημερινής ζωής.

Για τον Λεφέβρ, η θεματοποίηση του «καθημερινού» έχει ως προϋπόθεσή της βαθιές αλλαγές εντός της ίδιας της καθημερινής ζωής, αλλαγές που συνδέονται με αυτό που έχει ονομαστεί «νεωτερικότητα», και ειδικότερα με τον σύγχρονο καπιταλισμό, και που οδήγησαν στην ανάδυση της καθημερινής ζωής ως διακριτής και σημαίνουσας κοινωνικής σφαίρας. Αυτή η ανάδυση έγκειται στην εδραίωση και στην παγίωση, στην υποστασιοποίηση του «καθημερινού» εντός της καθημερινής μας ζωής, ένα φαινόμενο που ο Λεφέβρ, κυρίως σε ύστερα κείμενά του, θα προσπαθήσει να συλλάβει μέσα από την έννοια της «καθημερινότητας», διακρίνοντας έτσι μεταξύ «καθημερινής ζωής» και «καθημερινότητας».

Συνεπώς, στη βάση της σκέψης του, θα μπορούσαμε να πούμε πως στον βαθμό που όντως έχουμε ένα μίνιμουμ συμφωνίας περί της «καθημερινότητας», που μπορούμε να δείξουμε από κοινού κατά το μάλλον ή ήττον το πεδίο της κοινωνικής εμπειρίας που ο όρος οριοθετεί, και που συνάμα μπορούμε να του προσδώσουμε κοινές συνυποδηλώσεις, που μπορούμε εν πολλοίς να συνεννοηθούμε στην ίδια την καθημερινή μας ζωή μέσω αυτής της έννοιας, αυτό δεν είναι κάτι φυσικό, ούτε έγκειται στην ανα-γνώριση κάποιων αιώνιων δε-

δομένων, αλλά σε μια κοινωνική τυποποίηση η οποία, προτού περάσει στον λόγο και στη σκέψη, έχει ήδη καταστεί υλική κοινωνική πραγματικότητα.

Περαιτέρω, ενώ αυτή η κοινωνική τυποποίηση και η συνακόλουθη θεματοποίηση του «καθημερινού» ενέχει απελευθερωτικές δυνατότητες, κρύβει μέσα της τον εκφυλισμό και την ποιοτική συρρίκνωση της καθημερινής ζωής. Όπως το έχει θέσει μια άλλη σημαντική θεωρητικός περί της «καθημερινής ζωής», η Άγκνες Χέλλερ, η «καθημερινή ζωή έπρεπε να γίνει προβληματική προκειμένου να τεθεί ως πρόβλημα για τη θεωρία» (*Η Δύναμη της Αι-δούς*, σ. 78).

Ο Λεφέβρ υποδεικνύει, μεταξύ άλλων, ως βασικούς γενεσιουργούς παράγοντες στην πορεία εδραίωσης και παγίωσης της καθημερινότητας τη διαμόρφωση του ατόμου-ιδιώτη και τη σχεδιασμένη οργάνωση του καθημερινού, τον «αποικισμό» του, σύμφωνα με την έκφραση του Χάμπτερμας – διαδικασίες που αποκορυφώνονται στον σύγχρονο καπιταλισμό.

Η καθημερινότητα του σύγχρονου καπιταλισμού, η κατεξοχήν καθημερινότητα, έχει την υλική κοινωνική βάση της στον διαχωρισμό του δημόσιου και του ιδιωτικού, με την παράλληλη διεύρυνση, αφενός, και ιδεολογική εξίσωση, αφετέρου, του τελευταίου. Η «καθημερινότητά» μας νοείται, έτσι, όχι απλώς ως η οικεία, γνώριμη ζωή μας, αλλά ως η «ιδία», η ιδιωτική, αυτή που καταρχήν και δικαιωματικά μας ανήκει, σε αντίθεση με πρακτικές όπως η πολιτική, η τέχνη, η φιλοσοφία, που αφορούν το «όλον», το «γενικό», και που παραπέμπονται κάπου έξω από την «καθημερινότητα», στη «στρατόσφαιρα» της κοινωνίας, όπως θα έλεγε ο Λεφέβρ. Από αυτή την άποψη, η γενική «του πολίτη» με την οποία δένεται στερεότυπα ο όρος «καθημερινότητα» στον κυρίαρχο πολιτικό λόγο θα λέγαμε ότι χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή: από τη μια η γενική ενικού αριθμού φανερώνει τον μοναδιαίο και ιδιωτικό χαρακτήρα της καθημερινότητας, από την άλλη συγκαλύπτει το γεγονός ότι αυτή βιώνεται και νοείται κατεξοχήν ως ζωή ιδιωτών, ζωή ατόμων που βλέπουν την ιδιότητά τους ως πολιτών ως κάτι που εξέρχεται της ζωής τους αυτής και που συνδέεται μάλλον με κάποιες ορισμένες «εξαιρετικές» στιγμές, όπως τις εκλογές, ή έστω, συχνότερα, τις στιγμές που θα καλούνται να συμμετάσχουν στο πλαίσιο της «συμμετοχικής δημοκρατίας». «Η εξωτερικότητα του πολίτη και η εκτόξευσή του έξω από τον εαυτό του σε σχέση με την καθημερινή ζωή του είναι μέρος αυτής της καθημερινής ζωής», λέει ο Λεφέβρ (Πρόλογος στην *Κριτική της Καθημερινής Ζωής*, σ. 89).

Από την άλλη πλευρά, στη σύγχρονη εποχή, εποχή όπου το «καθημερινό» νοείται ως ιδιωτικό και παράλληλα περιφρουρείται και καθαγιάζεται ως τέτοιο, σημειώνεται ακριβώς μια πρωτοφανής πολιτικοποίησή του, με την έννοια ότι αυτό οργανώνεται και προγραμματίζεται από τη «στρατόσφαιρα» της κοινωνίας. Χαρακτηρίζοντας τη σύγχρονη κοινωνία ως «γραφειοκρατική κοινωνία της κατευθυνόμενης κατανάλωσης», ο Λεφέβρ εννοεί ότι ο καπιταλισμός διαιωνίζει την κυριαρχία του μέσα από τη χειραγώγηση αυτής ακριβώς της υποτιθέμενης ιδιωτικής ζωής, χειραγώγηση που συντελείται μέσα από την οργάνωση της κατανάλωσης. Το κέρδος που προκύπτει από την οργάνωση αυτή δεν είναι μόνο, ούτε κυρίως, οικονομικό, αλλά πολιτικό, αφορά δηλαδή το πρόβλημα της «ηγεμονίας», με τους όρους του Γκράμσι. Ο Λεφέβρ αποφαινεται πως «η παγίωση του καθημερινού» είναι μια «ταξική στρατηγική» (*Η Καθημερινή Ζωή στον Σύγχρονο Κόσμο*, σ. 124), αναφερόμενος όχι μόνο στο περιεχόμενο αυτής της παγίωσης, αλλά και στο γεγονός της παγίωσης καθε-

αυτό, δηλαδή στο γεγονός ότι το καθημερινό τείνει να εγκλειστεί σε ορισμένη μορφή, να τυποποιηθεί. Κοντολογίς, θα μπορούσαμε να πούμε, στο πνεύμα του Λεφέβρ, ότι ο σύγχρονος καπιταλισμός έχει εδραιωθεί όχι μέσα από τα συγκεκριμένα περιεχόμενα στα οποία μας έχει «εθίσει», αλλά σε αυτό καθαυτό το γεγονός ότι παρουσιάζει μια ιδιαίτερη ικανότητα και δυναμική στο να «εθίζει».

Έτσι, ο φυσικοποιημένος και φυσικοποιητικός κυρίαρχος λόγος περί της «καθημερινότητας» είναι το σύστοιχο μιας καθημερινότητας της οποίας η υλική, πραγματική «φυσικότητα» και ο αυθορμητισμός έχουν μειωθεί στο ελάχιστο, καθώς έχει προγραμματιστεί, οργανωθεί, θεσμοποιηθεί, ενώ παράλληλα έχει αυξηθεί στο μέγιστο, η εμφάνισή της ως φυσικής με την έννοια του αυθόρμητου, αυτού που είναι προϊόν ιδίας επιλογής, και συνάμα ως φυσικής με την έννοια του δεδομένου, αυτού που δεν θα μπορούσε να είναι αλλιώς.

Αλλά στο ζήτημα υπάρχει μια ακόμη παράμετρος: η καθημερινότητα προβάλλει περισσότερο από ποτέ για τα υποκείμενά της με τη μορφή του φυσικού ως του αναμενόμενου, του προβλέψιμου, αυτού που δεν κρύβει καμία έκπληξη ή προσδοκία.

Συναντάμε εδώ την άλλη, την αντίθετη, όψη του δημόσιου λόγου περί «καθημερινότητας»: τόσο ο καθημερινός όσο και ο λόγος των ΜΜΕ, αλλά πάνω απ' όλα ο λόγος της διαφήμισης, έχει παράλληλα ανακηρύξει την «καθημερινότητα» περίπου σε δυνάστη της ζωής μας, ή έστω την έχει κλείσει σε μια στερεότυπη, φетиχοποιημένη σύνδεση με τον προσδιορισμό «μίζερη», «μονότονη», «ασφυκτική» και τα συναφή. Από παντού μας κατακλύζει μια ρητορική που έχει καταστήσει σχεδόν αυτόματη τη σύνδεση ανάμεσα στη λέξη «καθημερινότητα» και στις λέξεις «ρουτίνα» και «απόδραση», ρητορική που συνοδεύει βεβαίως μια ολόκληρη βιομηχανία «απόδρασης». Στον σύγχρονο καπιταλισμό μεγάλο μέρος της χειραγώγησης της καθημερινότητας συντελείται ακριβώς στο όνομα της πρόσκαιρης λήθης, της φυγής, της εξόδου, της ρήξης με το «καθημερινό», και έχει ως πεδίο της τον λεγόμενο «ελεύθερο χρόνο». Ο χρόνος αυτός κατακλύζεται από εικόνες που αποτελούν, όπως λέει ο Λεφέβρ, το «φανταστικό αντεστραμμένο είδωλο» της καθημερινότητας, προσφορά «φτηνιάρικου μυστηρίου, μυστηρίου που διαποτίζει τα πάντα» (Πρόλογος στην *Κριτική της Καθημερινής Ζωής*, σ. 35).

Τι έγινε λοιπόν; Ποια από τις δύο «καθημερινότητες» πρέπει επιτέλους να λάβουν υπόψη οι πολιτικοί μας και να «σχύσουν» πάνω της; Ποια νίκησε στις εκλογές, και καλά έκανε;

Το συγκεκριμένο, το σαφές, το βασικό, ή το μονότονο και πληρτικό αυτό που ζούμε, υφιστάμεθα και ανεχόμαστε μόνο και μόνο για να μπορούμε να του ξεφεύγουμε;

Η καθημερινότητα που βεβαίως νίκησε και σε αυτές τις εκλογές είναι μία: το «συγκεκριμένο» και το «ατομικό», και γι' αυτό μονότονο, πληρτικό, εντέλει α-νόητο, όχι μόνο γιατί είναι σχεδιασμένο και τυποποιημένο, αλλά πολύ περισσότερο γιατί, παραβλέποντας τις προϋποθέσεις και τις συνέπειες αυτής της τυποποίησης, δεν περιέχει στη συνειδητοποίησή του το όλον, το γενικό, εντέλει το πολιτικό.

«Η ατομική ζωή που πλάθεται από ατομικιστικές τάσεις», λέει ο Λεφέβρ, «είναι μια ζωή διχασμένη σε χωριστούς ή αντιθετικούς πόλους». Όχι μόνο «εργασία και ανάπαυση, δημόσια ζωή και προσωπική ζωή», αλλά και «το εξαίρετο και το καθημερινό» (*Κριτική της Καθημερινής Ζωής*, σ. 149). Όμως, το πρόβλημα με αυτή τη ζωή δεν είναι μόνο ότι δεν καταφέρνει να συμφιλιώσει αυτούς τους πόλους: πολύ περισσότερο είναι ότι στον διαχωρι-

σμό και στην αντίθεσή τους εκφυλίζει και τους δύο. Εντοπίζει το «καθημερινό» και αναζητά το «θαυμάσιο», όπως επίσης εντοπίζει το «δημόσιο» και αναζητά το «προσωπικό» σε λάθος τόπους και χρόνους – πολύ περισσότερο, η μία παραγνώριση οφείλεται στην άλλη.

Με λίγα λόγια, ιδιωτική, «ιδία» συνείδηση δεν μπορεί παρά να αντιστοιχεί σε μια ζωή παντού και πάντα ίδια, ίσως πολύ περισσότερο εκεί που νομίζει ότι ξεφεύγει από τον εαυτό της και τη μιζέρια της. Το καθαφικό «η πόλις θα σε κυνηγά» έρχεται στον νου για έναν λόγο παραπάνω: το αδύνατο της απόδρασης από το «καθημερινό» και την πλήξη του έγκειται στο αναπόδραστο της πολιτικής, της πολιτικής που παλεύει να οργανώσει τόσο την πλήξη όσο και την έκ-πλήξη.

Η άλλη, η επαναστατική πολιτική, που οραματίστηκε ο Λεφέβρ και τόσοι άλλοι, η οποία θα αναδείκνυε την εξαιρετικότητα του καθημερινού, το κρυμμένο «μεγαλείο και την κακομοιριά του», στοχεύοντας όχι απλώς σε κάποιες αλλαγές εντός της καθημερινής ζωής, αλλά στην ίδια τη «μεταμόρφωσή» της –μια μεταμόρφωση της οποίας λυδία λίθος θα ήταν η δυνατότητα αμφισβήτησης των διαχωρισμών ανάμεσα σε «καθημερινή ζωή», από τη μια, και σε πολιτική, φιλοσοφία, τέχνη, από την άλλη– έχει βεβαίως, για την ώρα, ηττηθεί κατά κράτος.

Η «νίκη της καθημερινότητας» είναι συνεπώς γεγονός, αλλά δεν έχει να κάνει με αυτές τις εκλογές, ούτε με οποιοσδήποτε άλλες, ούτε με εκλογές εν γένει· είναι μια ιστορία πολύ πιο παλιά, πιο μεγάλη, αλλά και πιο επώδυνη, από ό,τι φαντάζονται, και θέλουν να μας κάνουν κι εμάς να φανταστούμε, οι πρωταγωνιστές της «καθημερινολογίας». Κοντολογίς, είναι η καθημερινή νίκη του φυσικοποιημένου, του ψευδοσυγκεκριμένου, του ψευδοατομικού και της πλήξης επί των χειραφετησιακών δυνατοτήτων που περικλείει το ίδιο αυτό το καθημερινό.

Αλλά, πόσο άχαρο μοιάζει να πρέπει κανείς να θριαμβολογεί για τέτοιες νίκες!

